

Judendom

Det finns inte så många judar i världen.
Man tror att det är ungefär 14 miljoner.
Fem miljoner bor i **Israel** och ungefär lika många bor i **USA**.

Men varför är judendomen då en **världsreligion**? Den har ju inte alls så många anhängare. Det beror på att judendomen **ligger till grund** för mycket, för både **kristendomen** och **islam**, vilka är de två största religionerna i världen.

Judendomens historia

Judendomen är en mycket **gammal religion**.
Förmodligen är den mer än 4 000 år gammal.

Abraham - stamfadern

Judarna menar att de härstammar från en man, som hette **Abraham**. Abraham brukar därför kallas för **stamfadern**.

I judarnas heliga bok berättas det, att Abraham och hela hans släkt **flyttade från staden Ur** i Kaldéen, som idag ligger i nuvarande Irak. Flytten gick till **Kanaans land**, som nuförtiden är uppdelat i **Israel** och **Palestina**.

Abraham var övertygad om att det bara fanns en enda gud. I staden Ur hade de flesta människor tro på flera gudar.

Det berättas att Abrahams Gud bildade ett **förbund** med Abraham. Gud lovade Abraham att Kanaans land skulle tillhöra honom och alla hans barn, barnbarn, barnbarnsbarn och så vidare.

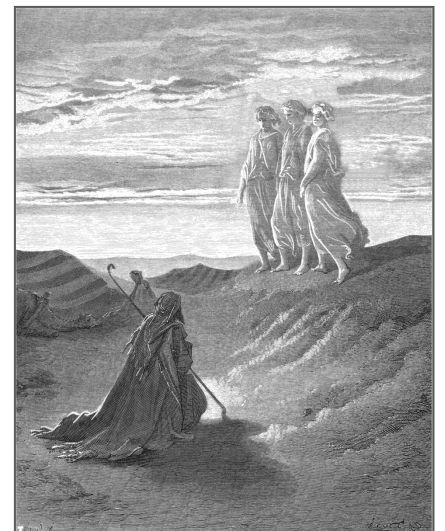
Till slut skulle hans släkt bli **ett enda folk**, som härstammade från Abraham.
Abrahams Gud förklarade att detta folk skulle bli **lika många människor som stjärnorna på himlen**.

Ungefär tre miljoner judar bor idag i Israel.

Abraham - stamfadern.
En målning av Aert de Gelder från 1600-talet.

Abraham knäböjer
inför Guds tre änglar.

JUDENDOMENS HISTORIA

1700 f.Kr

1400 f.Kr

1200 f.Kr

1000 f.Kr

700 f.Kr

500 f.Kr

Isak och Ismael

I Kanaans land föddes **Isak**, som var Abraham och hans hustru Saras son. Abraham hade tidigare en son med sin slavkvinna Hagar, som hette **Ismael**. Men när Sara födde Isak, jagades Ismael och hans mor bort från hemmet.

Araberna, som tillhör religionen **islam**, menar att de härstammar från Ismael. På så sätt är Abraham även **stamfader för islam**. På arabiska kallas han för **Ibrahim**, medan Ismael kallas för **Ismail**.

Jakob och Esau

Isak fick söner **Esau** och **Jakob**. Av Isaks båda söner var Esau äldst, men Jakob lurade till sig arvsrätten. Jakob flydde sedan hemmet och gick en märklig strid mot en okänd gestalt, som visade sig vara Guds ängel.

Av Gud får Jakob sedan namnet **Israel**. På så sätt fick Jakobs barn och barnbarn namnet **israeliter**. Senare skulle israeliterna komma att kallas för **judar**. Abraham, Isak och Jakob brukar kallas för de tre **patriarkerna**.

Jakobs tolv söner

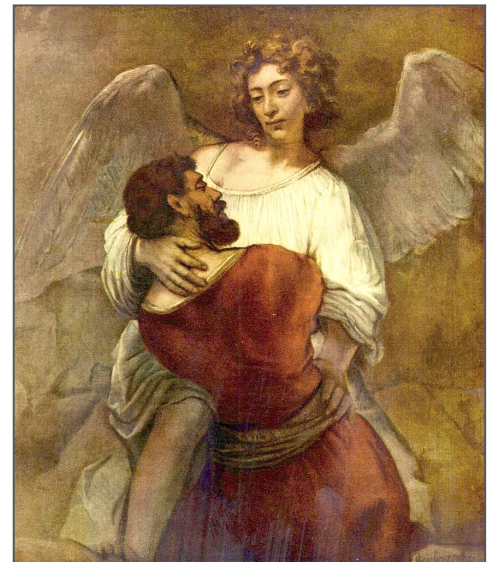
Jakob fick tolv söner. Av dessa är den näst yngste, **Josef**, den mest kände. Han kastades först i en brunn av sina bröder, för att därefter säljas till en handelskaravan. På så sätt hamnade Josef, som faraos slav i Egypten. **Farao** var härskaren i landet.

Men Josefs förmåga att **tyda drömmar**, gjorde honom rik och berömd. När Josefs bröder sökte hjälp i Egypten på grund av **hungersnöd**, var det Josef som räddade sina bröder.

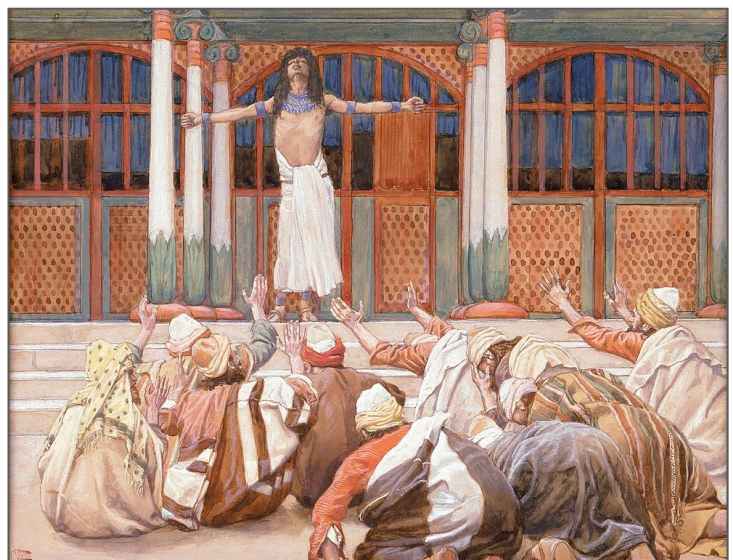
Bröderna hämtade därefter Jakob och resten av släkten och förde dem alla till Josef i Egypten. På så sätt hamnade alla israeliter i Egypten.

Abraham skickar iväg Hagar och Ismael.

Jakob brottas med Guds ängel.

Josef tar emot sina bröder i Egypten.

Mose - judendomens grundare

Under många år bodde israeliterna i Egypten. Men senare fick de det svårt och tvingades arbeta som **slavar** vid faraos byggen. Men farao var rädd för att israeliterna skulle bli för många och hota hans rike. Därför lät han döda alla nyfödda israelitiska pojkar.

Israeliterna tvingades arbeta som **slavar** vid faraos byggen.

Det var då faraos dotter **Uarda**, hittade **en liten pojke** i en **vasskorg** i **floden Nilen**. Pojken kallade hon **Mose**. Mose var son till en israelisk kvinna, som hade lagt honom i vasskorgen, för att rädda honom från att bli dödad av faraos soldater. Åren gick och Mose växte upp vid faraos hov.

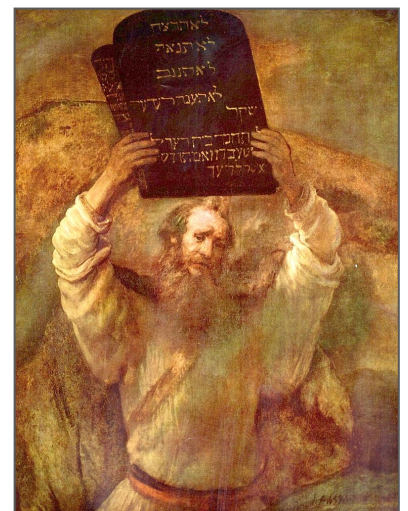

Faraos dotter hittar **Mose** i en **vasskorg** i **floden Nilen**.

Senare fick Mose se en **brinnande buske**. Samtidigt hörde han Guds röst, som sade att Mose skulle föra israeliterna från slaveriet i Egypten tillbaka till Kanaans land. Det var landet som Gud en gång hade lovat Abraham.

Under Moses ledning, kunde israeliterna till slut flytta hem till sitt eget land igen. Detta kallas för **uttåget ur Egypten**. Det berättas att under denna 40 år långa färd genom öknen, ledde Mose israeliterna rakt genom **Röda havet**.

Det är också under denna vandring, som Mose gick upp på **Sinai berg** och där fick **två stentavlor** av Gud med **tio budord**. Budorden var tio regler för människorna att leva efter. Stentavlorna förvarades i en låda som kallades **Förbundsarken**. Mose anses ha **grundat judendomen**.

Mose får **stentavlorna** med de **tio budorden**.

Kungariket Israel

Israeliterna erövrade Kanaans land och bildade ett **kungarike** för ungefär 3 000 år sedan. Kungariket fick namnet **Israel**, till minnet av patriarken **Jakob**, som också hade namnet Israel.

Israel blev en mäktig stormakt, med **Jerusalem** som huvudstad. **David** och **Salomo** var de mest berömda kungarna. Salomo lät bygga ett **stort tempel** i Jerusalem. Så småningom delades riket upp i **två riken**, Sydriket som hette **Juda** och Nordriket som hette **Israel**.

Som ung besegrar **David** den väldige Goliat med hjälp av en stenslunga.

Kan du svara på dessa frågor?

1. Varför räknas judendomen till världsreligionerna?

2. Vem räknas som judendomens stamfader? _____

3. Till vilket land flyttade Abraham och hans släkt? _____

4. Vad innebar det förbund som Abraham och Abrahams Gud bildade?

5. Varför menar även araberna att Abraham är stamfader för dem?

6. Hur kom det sig att Abrahams släkt blev kallade israeliter?

7. Hur hamnade alla israeliter i Egypten? _____

8. Varför låg Mose i vassen? _____

9. Vem var Uarda? _____

10. Vad hände på berget Sinai? _____

11. Vad fanns på stentavlorna? _____

12. Varför fick det första kungariket namnet Israel? _____

13. Vilka namn fick riket när det delades? _____

Profeterna

Profeterna var människor som varnade israeliterna att bryta mot Guds bud. De påminde om att inte dyrka andra gudar och att kämpa för det som var rätt och gott. Om man inte följde Guds bud, skulle det gå illa för israeliterna.

Erövringarnas tid

Assyrien erövrade Israels rike på 700-talet f.Kr. Assyrierna bodde i ett område, där landet Irak nu ligger. Juda rike blev erökrat av **Babylonien** i början av 500-talet f.Kr. Babylonien låg i södra Irak.

Salomos tempel förstördes och många israeliter fördes i **fångenskap** till huvudstaden Babylon. Det är nu som israeliterna själva börjar **kalla sig judar**, eftersom att man kom från just Juda rike.

Det är under denna fångenskap, som judarna börjar att skriva ner de texter, som senare skulle bli **judarnas heliga skrift, Tanakh**. Tanakh är **judarnas Bibel**. Men i de kristnas Bibel är det den första delen, som där kallas för **Gamla testamentet**.

Strax före vår tideräkning, hade även **romarna** erökrat judarnas gamla rike, som de nu kallade **Palestina**. Vid den här tiden hade många judar återvänt från fångenskap.

Men romarna drev ut judarna från Palestina. Många judar tvingades då fly utomlands och bosätta sig i andra länder. Ofta behandlades judarna inte väl i sina nya länder.

När judarna på detta sätt tvingades flytta från sitt land till olika platser i världen, sa man att de levde i **förskingringen**, eller i **diaspora**, som de själva kallade det.

Drömmen om Messias

Under alla tider, då judarna har haft det svårt, har de drömt om att en gång i framtiden ska en god och mäktig kung, **Messias**, komma och befria dem. Och i hans rike ska det bli frid och fred på jorden.

Profeten Jesaja. Målning av Michelangelo i Sixtinska kapellet.

Israeliterna förs bort till den babyloniska fångenskapen.

En bild på hur Salomos tempel kan ha sett ut.

Antisemitismen

Vid mitten av 1800-talet uppstod **antisemitismen**. Så kallas det, när man hatar judar och anser att de inte är lika mycket värda som andra människor.

Judar som bosatte sig i andra länder, fick ofta inte samma rättigheter som andra människor. Det var vanligt att judarna **inte fick äga jord**. Därför kunde de inte vara bönder. Istället fick de försöka försörja sig som hantverkare och köpmän.

När **hungersnöd** eller **sjukdomar** drabbade ett land, hände det ofta att man **skyllde på judarna**. Judarna fick för det mesta inte bo bland andra människor. Istället tvingades de bo i trånga områden, som kallades för **getton**.

I flera europeiska länder fick inga judar bo överhuvudtaget. Så var det en tid även i Sverige. I Ryssland drabbades judarna av grymma förföljelser, som kallas **pogromer**. Miljoner judar valde att flytta till USA, där judarna hade rätt att leva och slapp då förtrycket i Europa.

Judar bränns levande i Tyskland år 1493.

Judiskt getto i Warszawa år 1941

Förintelsen

När **Adolf Hitler** och hans **nazistiska parti** kom till makten i Tyskland år 1933, började judarnas värsta katastrof någonsin.

Under andra världskriget (1939 – 1945) bestämde sig **nazisterna** för att utrota alla judar. Det började med att alla judar tvingades att fästa en **gul stjärna** på sina kläder, för att visa att de var judar.

Senare fick inte judar äga någonting och de fick inte arbeta i yrken, som läkare, lärare och advokater. Judiska barn fick inte heller gå i vanliga skolor.

Under kriget upprättade stora **förintelseläger**.

Dit fördes judarna för att dödas. Totalt dödades cirka sex miljoner judar. Detta folk mord kallas för **förintelsen**.

Judarna var tvungna att bära den **gula Davidsstjärnan** fastsydd på sina kläder.

Auschwitz var ett av flera **förintelseläger**.

Det utlovade landet

Efter andra världskriget bestämde FN, Förenta Nationerna, att **judarna** skulle få **ett eget land**. De måste få lov att återvända till det land, som de var övertygade om, att Gud en gång hade givit dem.

Därför måste landet **Palestina delas** i två delar. Palestinierna, som redan bodde i landet skulle få en del. Judarna skulle sedan få en del av det tidigare Palestina, som sitt eget land.

Detta tyckte förstås inte palestinierna om. De bodde ju i spridda delar i hela landet och nu gavs halva deras land bort till judarna. Det innebar att hundratusentals palestinier, fick flytta från sina hem till olika **flyktingläger**.

1948 bildades den **judiska staten Israel**. Så kallas idag det landet, som förr hette Kanaan och Palestina. Judarna menar, att det landet är **det utlovade landet**, det land som Gud har lovat dem och som tillhör dem.

Den nya judiska staten Israel, har lett till en svår **konflikt** mellan **judar** och **palestinier**, men även mellan Israel och omgivande arabiska länder. Vid flera tillfällen sedan 1948, har det blivit **krig** och oroligheter mellan **Israel** och **arabländerna** i det område, som vi idag kallar för **Mellanöstern**.

Men landet Israel har en **stark och modern armé** och dessutom har man hela tiden haft stöd, från bland annat USA.

Därför har **Israel segrat i alla krig**, som har uppstått och dessutom har Israel **erövrat ännu mer land**.

De palestinier som fick fly, när staten Israel bildades, har försökt att skapa ett eget **självständigt Palestina**. Men det har visat sig vara svårt, därför att långt ifrån alla länder har erkänt Palestina.

Konflikten pågår än idag.

Israels karta i gul färg. De gröna områdena på kartan är landområden som Israel har ockuperat från Palestina och Syrien efter olika krig.

Israel har byggt en säkerhetsmur mot de palestinska bosättningarna.

Israels flagga

Palestinas flagga

Kan du svara på dessa frågor?

1. Varför varnade profeterna israeliterna? _____

2. När är det som israeliterna börjar att kalla sig för judar? _____

3. Vilket namn har judarnas heliga skrift? _____

4. Vilket namn har dessa texter i de kristnas Bibel? _____

5. Vilket namn fick Kanaans land av romarna? _____

6. Vad menas med diaspora? _____

7. Hur tänker sig judarna Messias? _____

8. Vad menas med antisemitism? _____

9. Tror du att det finns antisemitism idag? Förklara ditt svar!

10. Vad kallas de förföljelser av judar som skedde i Ryssland? _____

11. Känner du till några andra folk eller folkgrupper som har blivit förföljda?

12. Vad menas med Förintelsen? _____

13. Varför tror du att många tyckte att judarna skulle få ett eget land efter kriget?

14. Vilka problem var det när judarna skulle flytta tillbaka till sitt land?